

ISIS

De oeroude Osirismythe

Isis en haar broer Osiris waren voortgekomen uit de liefde tussen Noet, de hemel en Geb, de aarde. Dit stel bracht nóg een oerpaar voort, te weten, Seth en Nephtys. Maar waar het (inmiddels) echtpaar Isis en Osiris zorg en aandacht hadden voor de pijn en het lijden van de mensheid, liet Seth alle levenden over aan de duistere machten van het kwaad.

De god Osiris werd vereerd als de eerste ménselijke koning, een goed en rechtvaardig heerser. Seth was buiten zichzelf van jaloezie op zijn broer Osiris en beraamde een plan om hem te doden. Hij nodigde Osiris en vele anderen uit voor een groots feestmaal. Tijdens het feest liet hij een fraai bewerkte houten kist zien. De gast die er precies in paste, mocht het als geschenk mee naar huis nemen. Een voor een gingen de genodigden in de kist liggen, begerig deze schitterende sarcofaag mee naar huis te nemen. Ook Osiris deed een poging en het was alsof de kist voor hem op maat gemaakt was – en dat was door de sluwe Seth natuurlijk ook gedaan. Zijn duistere helpers bedachten zich geen moment en deden een deksel erop waarmee ze de sarcofaag hermetisch afsloten. De arme Osiris kon geen kant meer op.

Seth en de zijnen droegen de kist naar de rivier en lieten hem in de Nijldelta te water. De kist ging niet ten onder in het diepe water, maar bleef drijven en legde vele kilometers af. Uiteindelijk spoelde de sarcofaag aan op de Fenicische kust bij de stad Byblos. Er groeide allengs een boom om de kist heen die door de koning van het land gebruikt werd voor een vrijstaande zuil (Djed-pilaar) in zijn paleis.

Zuster en gemalin Isis zwierf radeloos van verdriet rond, op zoek naar haar geliefde echtgenoot. In de gedaante van een vogel volgde zij het spoor van de kist en vond deze uiteindelijk in Byblos. Ze slaagde erin de koning te overreden de zuil te openen. Isis bracht daarop het lichaam van Osiris terug naar Egypte. In de verlatenheid van de moerassen van de Nijldelta schuilde zij voor de boosaardige Seth, die inmiddels begrepen had dat zijn snode plan om zijn broer om te brengen mislukt was. Woedend zwoor hij pas te rusten als hij Osiris uit de weg zou hebben geruimd.

Tijdens een jachtpartij ontdekte Seth de kist van Osiris, die Isis verborgen hield. Deze keer nam hij geen halve maatregelen. Hij sneed het lichaam in veertien

stukken en verspreidde deze over heel Egypte. Maar hij had buiten Isis gerekend. Het lukte haar de lichaamsdelen van Osiris te verzamelen – op ééntje na, zijn penis, die door een vis was opgegeten.

Met haar magische geneeskunsten slaagde Isis erin het lichaam van haar echtgenoot opnieuw in elkaar te zetten en het te zalven. Aan haar zijde stond haar zuster Nephtys en samen wekten zij Osiris tot leven.

Van goud schiep zij het cruciale ontbrekende lichaamsdeel van Osiris, waarna zij gemeenschap met hem had. In oude piramideteksten staat hierover te lezen:

“En uw zuster komt tot U, verheugd in haar liefde voor U. U hebt gemeenschap met haar, uw zaad dringt haar binnen. Zij wordt zwanger in de vorm van Sopdet [de morgenster Sothis = Sirius]. Horus-Sopdet komt uit U voort in de vorm van Horus. U schiept een geest die in hem woont in de naam Geest die woont in de god Djendru. Hij wreekt U in de naam van Horus, de zoon die zijn vader wreekt.”

Zo werd Isis op wonderlijke wijze zwanger van Osiris en baarde zij negen maanden later een zoon, Horus. Uit angst dat Seth haar zoon om het leven zal brengen, liet Isis Horus in een papyrusmandje te water in de Nijldelta, in de hoop dat het kind door iemand zou worden gevonden en grootgebracht. En zo

gebeurde. In een andere versie van het verhaal zoogt zij de jonge Horus zelf. Vandaar de beroemde Isis-lactans beeldjes, die in veel musea zijn te bewonderen. Zij staan model voor de Madonna-met-kind afbeeldingen in het latere christendom.

Isis met Horus, Allard Pierson Museum Amsterdam en Rijksmuseum voor Oudheden, Leiden.

Als Horus volwassen is, wreekt hij zijn vader Osiris in een gevecht met de kwaadaardige Seth.

Isis als Moedergodin

Isis was een belangrijke godin in het oude Egypte. Haar naam wordt veelvuldig genoemd vanaf ongeveer 2500 jaar voor Chr. Ze krijgt steeds meer de status van Moedergodin. Dat is te zien op de vele gevonden Isis-beeldjes waarin ze haar zoon Horus de borst geeft, een sterke gelijkenis met latere Madonna met kind-afbeeldingen.

In een beroemde hymne, de Isis-aretalogie van Kyme-Memphis, lezen we onder meer:

*“... Ik ben Isis, de heerseres over ieder land,
en ik ben opgevoed door Hermes...
Ik heb voor de mensen wetten uitgevaardigd en
ik heb bij wet vastgesteld wat niemand kan veranderen...
Ik heb de aarde van de hemel gescheiden.*

*Ik heb de banen van de sterren aangewezen.
Ik heb de loop van de zon en de maan voorgeschreven.
Ik heb de zeevaart uitgevonden.
Ik heb de gerechtigheid sterk gemaakt.
Ik heb vrouw en man samengevoegd.
Ik heb verordend dat een vrouw na tien (maan)maanden haar kind ter wereld brengt.
Ik heb bij wet bepaald dat het kind zijn ouders moet liefhebben.
Ik heb voor de ouders die zich liefdeloos gedragen straf ingesteld.
Ik heb met mijn broer Osiris aan het kannibalisme een eind gemaakt.
Ik heb de mensen met de mysteriën bekend gemaakt...
Ik heb afgedwongen dat vrouwen door hun mannen bemind worden.
Ik heb gemaakt dat gerechtigheid sterker is dan goud en zilver.”*

(Stèle van Kyme-Memphis (2e eeuw v.Chr., teruggaand op een nog oudere tekst) in de vertaling van Roelof van den Broek, *Hermetische Geschriften*, p.365-366).

Isis wordt ook ver buiten de grenzen van Egypte beroemd. Haar bekendheid in de Grieks-Romeinse wereld is nauwelijks te overschatten. Ze had de reputatie van een medelevende godin, bereid om het menselijk lijden te verlichten.

In *Over Isis en Osiris* vertelt Plutarchus:

“De zus en vrouw van Osiris zou... de gevechten en worstelingen die zij had doorgemaakt niet zo maar voorbij hebben willen laten gaan, net zomin als haar zwerftochten en haar talrijke daden van moed en wijsheid door vergetelheid en stilte te accepteren. Nee, zij combineerde de allerheiligste mysterierituelen met beelden, suggesties en uitbeeldingen van de lotgevallen uit het verleden, waarmee zij voor mannen en vrouwen die onder soortgelijke omstandigheden leefden zowel een les in vroomheid als een troost instelde.”

Dat aspect komt sterk naar voren in de beschrijving van Apuleius in zijn roman *De Gouden Ezel* uit de 2^e eeuw na Chr.

De hoofdpersoon, de ongelukkige Lucius, is door een toverfout in een ezel veranderd. In die gedaante beleeft hij vele, vooral minder aangename, avonturen. Isis verschijnt aan hem in een droom en op haar aanwijzingen krijgt hij zijn oude gedaante terug. Hij wordt ingewijd in de Isisdienst en wordt zelfs priester in de aan haar gewijde tempel. Dat laatste is een stukje autobiografie van Apuleius zelf die inderdaad priester is geweest in de Isis-dienst en een stukje van de sluijer van het diepste Isis-mysterie oplicht. Daarover zo meer.

De oudste en oorspronkelijkste tempel die aan Isis werd gewijd staat nu op het Zuid-Egyptische eiland Philae. In de klassieke wereld waren aan Isis gewijde tempels onder meer in Deir el-Schelwit, Gizeh en Dendera (Egypte), Sabrata (Libië), Petra (Jordanië), Palmyra (Syrië), Delos, Kenchreai en Kreta (Griekenland), Pompeï, Rome, en Taormina (Italië), Maria Saal (Oostenrijk), Keulen en Mainz (Duitsland), Parijs en Londen.

Isistempel op Philae, Egypte (eigen foto) en Isistempel in Pompeii (Wikipedia)

De inwijding in de Isis-mysteriën

Isistempel (eigen foto)

Over antieke mysteriën is redelijk veel geschreven. Maar de exacte inhoud daarvan is zelden onthuld. In de oudheid was het ingewijden ten strengste verboden de inhoud te delen met profanen. Over het Isis-mysterie zijn we echter een beetje bijgelicht door Apuleius van Madaura in zijn roman *De Gouden Ezel*. Apuleius vertelt dat zijn hoofdpersoon Lucius zich, als dank aan Isis voor zijn metamorfose terug van ezel naar mens, in wil laten wijden in de Isis-mysteriën:

“Bij de dag dan ook nam het verlangen meer en meer toe om de inwijding te ontvangen en ik had mij dikwijls gewend tot de hogepriester met de dringende bede mij eindelijk in te wijden in de geheimen van de heilige nacht. Maar hij, een ernstig man, die bekend stond om het in acht nemen van een ingetogen godsverering, vertraagde mild en vriendelijk mijn aandrang, zoals ouders de onrijpe verlangens van hun kinderen plegen te matigen en bracht mijn angstig hart tot rust met de troost van een betere hoop. Want de godin, zo zei hij, wees door een teken de dag aan, waarop een ieder kon worden ingewijd en de priester die de heilige handeling moest verrichten werd eveneens door haar uitgekozen... Dit alles, zo meende hij, moesten ook wij met onderworpen geduld dragen en ons vooral hoeden voor begerigheid en weerspanning en beide vergrijpen vermijden en geroepen niet dralen en niet geroepen niet haasten... Evenals de overige getrouwen moest ik mij reeds nu onthouden van profane en goddeloze spijzen om veiliger toegang te verkrijgen tot de verborgen geheimen van de reinste godsdienst.”

(vertaling Gerard Hunink, De gouden ezel)

Lucius, die zo graag ingewijd wil worden na een uitnodigende droom daartoe van Isis, moet leren geduld te betrachten. De inwijding vindt niet plaats op commando. De in te wijden leerling, de myste, moet er rijp voor zijn; er als het ware naar toe leven. Hij moet niet alleen geduld betrachten, maar zich ook hoeden voor begerigheid, voor overhaasting of juist voor het tegenovergestelde, treuzelen. Zijn leefwijze moet zuiver zijn, zo ook zijn voedsel, en hij moet in godsvertrouwen durven te investeren in zijn toekomst. Dat alles wil vooral zeggen: karaktervastheid kweken. Pas daarna is het mogelijk iets van het wondere mysterie van de wedergeboorte te ervaren. Zoals Apuleius het beschrijft:

“De machtige godin placht hen, die na afloop van hun leven vlak staan voor de drempel die het einde betekent van het levenslicht, aan wie de grote geheimen van de dienst veilig kunnen worden toevertrouwd, tot zich te trekken en voor de

door haar voorzienigheid in zekere zin wedergeborenen een nieuwe heilzame levensloop te openen.”

Want, ‘de inwijding zelf werd voltrokken als een vrijwillige dood en door genade verkregen redding’. Het is wel bijna zeker dat in de mysteriën de nederlegging van Osiris in de doods-kist van zijn broer Seth werd nagespeeld. Als onderdeel van het ritueel hebben de inwijdelingen hoogstwaarschijnlijk deze proef ondergaan. Lucius betracht geduld en weer verschijnt de godin hem in een droom die hem belooft dat de dag der inwijding nadert. Lucius haast zich daarop naar de priester, die hem begroet:

“Lucius, hoe gelukkig ben je, hoe zalig, dat de verheven godin je zozeer haar genadige gezindheid waardig keurt! Wat sta je daar nu nog werkeloos en veroorzaak je je eigen vertraging! Gekomen is de dag door aanhoudende gebeden gewenst, waarop je door de goddelijke bevelen van de godin met vele namen door deze handen van mij in de vrome geheimen van de dienst zult worden ingewijd!”

<http://www.museoarcheologicoNapoli.it/en/room-and-sections-of-the-exhibition/temple-of-isis/>

De priester begeleidt hem naar de tempel en plaatste Lucius vlak voor de voeten van de godin en gaf mij enige geheime opdrachten, 'te heilig om onder woorden te brengen'.

"Daarna, ten aanhoren van allen, schreef hij mij (Lucius) voor, dat ik tien dagen achtereen mij genotvolle spijzen zou ontzeggen, geen dierenvlees zou eten, geen wijn zou drinken. Met eerbiedige onthouding nam ik dat alles nauwkeurig in acht."

Dan is het zo ver:

"Eindelijk was de dag gekomen, bepaald door de goddelijke termijn en de zon daalde en bracht de avond. Toen stroomden van alle kanten de scharen samen volgens het oude gebruik van de mysteriën mij vererend met verschillende geschenken. Daarop verwijderde men alle profanen, men omhulde mij met een nieuw linnen kleed en de priester nam mij bij de hand en leidde mij naar het binnenste van het heiligdom."

Lucius eindigt zijn verslag over de inwijding met een zeldzame beschrijving van het hoogtepunt, de opheffing in een andere bewustzijnstoestand:

"Gij, belangstellende lezer, zult u misschien gespannen afvragen, wat daarna gezegd werd, wat gedaan werd. Ik zou het u zeggen, als het geoorloofd was het te zeggen; gij zoudt het vernemen, als het geoorloofd was het te horen. Maar een gelijke schuld zouden oren en tong op zich laden wegens die roekeloze nieuwsgierigheid. Toch zal ik u, die misschien in vroom verlangen gespannen afwacht, niet kwellen door langdurige onrust. Luister dus, en geloof, dat het de waarheid is. Ik ben het grensgebied van de dood genaderd en na de drempel van Proserpina te hebben betreden ben ik teruggekeerd, meegevoerd door alle elementen, midden in de nacht heb ik de zon zien stralen met helder licht, de goden van de onderwereld en de hemel heb ik voor ogen gezien en van nabij aanbeden."

De drempel van Proserpina

Proserpina is Korè. In de hellenistische tijd zien we dit soort vermengingen veelvuldig. Als Isis voor de eerste keer in een droom aan Lucius verschijnt, is ze getooid met een bloemenkrans met twee slangen en 'de korenaren van Ceres' (is: Demeter). De drempel van Proserpina overschrijden wil zeggen: afdalen naar de onderwereld. Teruggekeerd uit het domein der doden aanschouwt de ingewijde, dwars door de duisternis heen, het heldere licht van de zon.⁵ Ook

heeft de ingewijde oog in oog gestaan met de goden van de onderwereld. Dit gaat terug op de mythe van Osiris, zo rijkelijk uitgebeeld in het Egyptische Dodenboek, waarin voor de overgegene ziel tweeënveertig godengestalten (de assessoren van Osiris) verschijnen. Wat hier na de fysieke dood gebeurt wordt in het mysteriespel voorgesteld en ervaren als een zinnebeeldige dood van het oude leven. Noodzakelijk om tot opstanding te komen in een nieuw, gewijd leven, de wedergeboorte.

Isis, de ene die alles is

Isis met sistrum.

Er circuleert in de oudheid een aantal magische teksten van en over Isis. Zo ontfutselt ze op een slimme manier de uiterst geheime naam van de zonnegod Ra. Het kennen van de naam stond in het oude Egypte gelijk aan het kennen van het totale wezen van iets of iemand. In een andere tekst "*Isis de profetes van haar zoon Horus*" lezen we dat de godin aan haar zoon Horus magische recepten voorschrijft.

Isis werd ook aangeroepen als de godin van vruchtbaarheid en conceptie. Ze wordt de *una quae es omnia* (de ene die alles is) genoemd. In teksten in de hellenistische periode wordt ze geprezen als zijnde 'opgevoed door Hermes'. Dat vinden we terug in Hermetische teksten, zoals in de *Korè Kosmou* (Oogappel van de wereld), aangehaald in geschriften van de Griekse geleerde

Stobaeus. De klassieke schrijvers Plutarchus en Proclus zagen Isis als de Natuur. Zij beschrijven een beeld van Isis in Sais in Egypte dat als onderschrift had: "Ik ben alles wat was en is en zal zijn, en geen sterveling heeft ooit mijn mantel opgetild". Daarmee was de beeldspraak van de gesluisde Isis geboren... Daar kom ik in een volgend deel op terug, omdat dit grote invloed heeft gehad in de periode van de Verlichting en daarna.

Renaissance en daarna

Maar ook al in de tijd daarvoor is Isis razend populair. Zo schrijft de beroemde auteur Boccaccio in 1374 een lovende biografie van haar. In dezelfde tijd laat Paus Aleander VI zijn appartementen in het Vaticaan verluchten met afbeeldingen van Isis.

Isis, Hermes en Mozes (Vaticaan museum).

Een paar eeuwen later, In 1727, schrijft de vrijmetselaar Ramsey over Isis en over de inscriptie die ooit het heiligdom In Sais zou hebben verlucht: 'Aan de godin die een is en die alles is'.

De vrijmetselaar Wolfgang Amadeus Mozart wekte Isis ook tot leven in zijn opera Die Zauberflöte. De hogepriester Sarastro richt zich tot de zijn tempelbroeders:

"Hier, in de Wijsheidstempel van Isis en Osiris, verklaar ik u - gewijde broeders - dat deze zitting een van de belangrijkste is van deze tijd.

Tamino, een koningszoon, heeft onze tempel betreden. De sluier van onwetendheid die zijn oordeel vertroebelt wil hij van zich af werpen; hij wil toetreden tot het heiligdom van het Licht. Het is onze opdracht, hem hierbij in oprechte vriendschap bij te staan..."

Sarastro vertelt dat prins Tamino en Pamina, de dochter van de Koningin der nacht, voor elkaar zijn voorbestemd, maar eerst moet Tamino ingewijd worden in de Isismysteriën en een aantal zware beproevingen ondergaan.

Sarastro roept de goden aan:

“O, Isis en Osiris, mogen zij wijsheid vinden op hun pad.

Schenkt dit paar uw mededogen, uw kracht die heel de mens omvat.”

En eindelijk, na alle beproevingen die prins Tamino ondergaat in de Isis-mysteriën, mag hij zich verenigen met de wanhopig geworden Pamina.

Het Koor zingt:

“O, Isis en Osiris, welk een vreugde!

De zon breekt door, het kwaad is nu beteugeld.

*Straks zal de jonge prins zijn taak aanvaarden;
straks volgt zijn nobele opdracht hier op aarde.*

Zijn ziel is puur, zijn hart is rein.

Ooit, ooit, ooit ... zal hij onze koning zijn.

Pamina en Tamino zingen dan samen:

“Hoe wonderschoon is dit moment.

Isis 'geluk is ons geschonken!”

En het koor valt in:

“Triomf! Triomf! Nobel echtpaar!

Je hebt het gevaar verslagen!

Aan jullie is nu de Isis-toewijding!”

Eerder al had Mozart in zijn opera de liefde tussen man en vrouw laten bezingen:

“Mann und Weib, und Weib und Mann, Reichen an die Gottheit an”.

De gesluierde Isis

Twee jaar na de première in Wenen van Mozarts opera Die Zauberflöte, met de vele Isis-verwijzingen, staat in Parijs Isis letterlijk in het middelpunt van de aandacht. In haar prachtige boek “Het Parijs van Isis” gaat [Karin Haanappel](#) in op de invloed van Isis op Parijs, een stad die naar haar genoemd is. Ze beschrijft de plek waar de oude Isistempel ooit stond, par Isis, Parijs.

In mijn gymnasiumtijd moesten wij nog Caesars verslag over zijn veroveringen

in Gallië (De Bello Gallico) in het Latijn lezen. Hij heeft het over de ‘stad der Parisii’. In die stad nu breekt op 14 juni 1789 de Franse Revolutie uit. De gevangenis in Parijs, de Bastille, werd door de burgerij bestormd. Het kasteel met acht torens, symbool voor de gevestigde orde, werd met de grond gelijk gemaakt. Er volgden roerige jaren. Karin Haanappel schrijft in haar boek “Het Parijs van Isis”:

“Op 10 augustus 1793 organiseerde de kunstenaar Jacques-Louis David, een vurig aanhanger van de Revolutie, een seculiere ceremonie voor de aanvaarding van de nieuwe grondwet. Op de plaats van de Bastille, die tot de grond toe was afgebroken, werd een enorm standbeeld opgericht van de godin Natuur (Isis). Uit haar borsten spoot water in de vijver.

Het standbeeld van de godin Natuur – Isis van de Bastille – bestaat niet meer, het enige wat ons rest is een gravure met de Fontaine de la Régénération.

Daarop zien we de Egyptische godin Isis zitten op een troon, geflankeerd door twee leeuwen en uit haar borsten stroomt water. Deze Fontein der Vernieuwing was bedoeld om de mensenmenigte in processie langs de godin te laten passeren en uit haar vruchtbare borsten het heilzame vocht der vernieuwing te laten drinken.” (zie afbeelding)

Isis stond in de tijd van de revolutie en het daaropvolgende Napoleontische tijdperk voor de Godin van de Rede. De rede werd hooggeacht in de Verlichting

en was een van haar idealen. We zien in het tijdvak van de Verlichting zich twee cultuurstromen ontwikkelen. De Verlichting als afrekenmodel van (bij)geloof enerzijds en anderzijds juist als een soort protest tegen het mechanistische wereldbeeld en het daaruit voortvloeiende materialistische wetenschapsmodel. De Duitsers kenden voor deze begrippen twee woorden. De Verlichting in eerste zin werd de Aufklärung genoemd, de tweede, meer mystieke, de Erleuchtung. En Isis speelde in beide stromingen een rol. Enerzijds werd ze vereerd als de godin van de rede, ook wel als de Natuur, anderzijds juist als een innerlijke kracht. Beide stromingen gebruikten daarvoor het symbool van de ontsluiting zoals de inscriptie op de tempel in Saïs luidde: "Ik ben alles wat was en is en zal zijn, en geen sterveling heeft ooit mijn mantel opgetild". De grote verlichtingsfilosoof Immanuel Kant schrijft daarover: "Misschien heeft niemand iets verhevener gezegd of een gedachte subliem uitgedrukt, dan in die inscriptie op de tempel van Isis."

In het andere kamp schrijft de beroemde Novalis over een jongeling die op zoek gaat naar de mysteriën van Isis. Na veel omzwervingen vindt hij de 'gesluisde jonkvrouw'. Hij trekt de sluier weg. Ook in dezelfde tijd componeert Friedrich Schiller een gedicht met de veelzeggende titel *Das verschleierte Bild zu Saïs*. Hier trekt een jongeling, op zoek naar wijsheid, eveneens de sluier van Isis weg. In een roman uit diezelfde tijd, *Das Heimweh*, schrijft Heinrich Jung-Stilling over de inwijding in de mysteriën van Isis voor het kolossale standbeeld van een gesluisde zittende Isis.

Een 'modern' bronzen standbeeld van de gesluisde Isis werd gemaakt door de Belgische beeldhouwer, August Puttemans. In de Eerste Wereldoorlog leden veel Belgen honger. Herbert Hoover was, voordat hij president van de VS werd, de directeur-generaal van de American Relief Administration. Hoover stuurde schepen met voedsel en hulp aan de bezette Belgen. Na de oorlog wilden ze hun dankbaarheid betonen door een cadeau. Het werd een prachtig standbeeld, vervaardigd door de Belgische kunstenaar Auguste Puttemans, De Gesluisde Isis (zie afbeelding Wikipedia). Het werd geplaatst in een park voor het geboortehuis van Hoover.

Foto wikipedia

H.P. Blavatsky

Toen Helena Petrovna von Hahn, beter bekend als Madame Blavatsky, in 1877 haar boek *Isis Unveiled* het licht deed zien, veroorzaakte dat een spirituele schokgolf in de Angelsaksische wereld. In het begin van haar lijvige werk (ruim 1500 pagina's) schrijft ze:

“Bij onze studie bleek dat mysteries geen mysteries zijn. Namen en plaatsen die voor de westerse mens alleen een betekenis hebben die is afgeleid uit oosterse fabels, bleken werkelijkheden te zijn. In de geest traden we eerbiedig de Isis-tempel binnen; om in Saïs de sluier van ‘de ene die is en was en zal zijn’ op te lichten...”

Blavatsky zet zich af tegen filosofen in haar tijd die Isis slechts het symbool van de natuur zien. “Maar ze zien alleen haar fysieke vormen. De innerlijke ziel ontsnapt aan hun blik, en de Goddelijke Moeder heeft voor hen geen antwoord.”

Ze haalt met instemming Diodorus (Bibliotheca historica, 1:25) aan die schrijft dat Isis de onsterfelijkheid heeft verdiend, want alle volkeren van de aarde getuigen van het vermogen van deze godin om door haar invloed ziekten te genezen. ‘Dit wordt bewezen,’ zegt hij, ‘niet zoals bij de Grieken door een fabel, maar door vaststaande feiten.’ Ook Galenus, vervolgt ze, vermeldt verschillende geneesmiddelen die in tempels werden bewaard, “zoals een universeel geneesmiddel dat in zijn tijd Isis werd genoemd.”

Geheime genootschappen

Was Isis al vertegenwoordigd in literatuur en ritualen van de Vrijmetselaars, na ‘Isis ontsluitend’ en later ook ‘De Geheime Leer’ ontstaan veel nieuwe zogenaamde occulte genootschappen. De bekendste daarvan is wel (de ook in Het Isisgeheim beschreven) Hermetic Order of the Golden Dawn (Hermetische Orde van de Gouden Dageraad). In een van hun loges, hun Isis-Urania tempel beroemde figuren bijeen. In een oefening met geleide meditatie verschijnt de Grote Moeder Isis in de droom als de Heilige Graal. Een vrouw van heroïsche proporties, gekleed in het groen met een juwelen gordel en een sterrenkrans om het hoofd, in haar hand een gouden scepter met op de top een witte lotus. Ze is de machtige Isis ‘most powerfull of all the worlds’ met een hymne:

“Ik ben het die nooit strijdt

*maar altijd zegeviert.
Ik ben de Schone Slaapster
die men in alle tijden heeft gezocht.
Het pad dat naar mijn kasteel voert
is bezaaid met gevaren en illusies...
Ik ben hoog verheven en
ik trek de mensen tot mij.
Ik ben het verlangen van de wereld,
maar weinigen zullen mij vinden...
Mijn geheim is dat van de Heilige Graal.”*

In een andere esoterische Orde is er een lijfelijke uitbeelding van een Heilig Huwelijk door een priester, uitgebeeld als Osiris en een priesteres, die Isis voorstelt.

Ook in de moderne literatuur verschijnt Isis regelmatig ten tonele, soms terloops, zoals bij Harry Mulisch in *De ontdekking van de hemel*:

*“Kun je ook hiërogllyphen lezen?’ Wat voor hiërogllyphen?’ ‘Egyptische.’ ‘Niks aan. Spreken ook. Paut neteroe her resch sep sen ini Asar sa Heroe men ab maa kheroe sa Ast auau Asar. Hetwelk is, overgezet zijnde: «De paut van de goden verblijden zich over de komst van Osiris’ zoon Horus, opgericht in het hart, wiens woord absoluut is, zoon van Isis, erfgenaam van Osiris»”. Meer structurele verbindingen met Isis vinden we onder meer bij Gerard Reve, *Moeder en Zoon* en Hugo Claus met zijn cyclus *Isis en de beesten*. Maar Isis verschijnt verder ook Erik Van Ruysbeek, *De sluier van Isis*; Ton Jansen, *Achter de sluier van Isis*; Judith von Halle, *De Kerstgedachte van de Isis-Horus-mythe*; A.J. Hanou, *Sluiers van Isis*; P. Kralt in *Spektator* (20), ‘Couperus en de ontsluiting van Isis’; Lauri Fransen, *Het evangelie van Isis en Het huis van Isis*; Jeroen van Dillen, *De Isis Inspiratie*; Petra Stam en Els Lijesen, *Isis en de 14 sleutels tot heelwording* + Isis mysteriekaarten; Pierre Hadot, *Le voile d'Isis: Essai sur l'histoire de l'idée de nature*; Jacob Slavenburg, *Een reis langs de mysteriën* (boek en digitale serie; www.mysterien.nl) en de studie van Karin Haanappel, *Het Parijs van Isis*. Als laatste uiteraard: Jeroen Windmeijer en Jacob Slavenburg, *Het Isisgeheim*.*

